

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ВМІНЬ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «НІМЕЦЬКА ФІЛОЛОГІЯ»

У статті досліджено провідні вміння викладача німецької мови. Визначено критерії оцінювання вмінь магістрантів розробляти серію вправ з читання та говоріння, і для оцінювання їх вмінь розробляти вправи для контролю рівня сформованості умінь студентів у читання та говорінні

Ключові слова: магістранти; критерії оцінювання; серія вправ; вправи для контролю.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

У нашій країні відбувається поступове реформування системи вищої освіти, що спрямоване на вдосконалення й оновлення її змісту, форм, упровадження інноваційних технологій. Такі зміни орієнтують систему освіти на підготовку ініціативних, конкурентоспроможних, мобільних спеціалістів. Це потребує пошуку найбільш досконалих методичних шляхів організації навчально-виховного процесу з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Спрямуванню навчального процесу з іноземних мов (ІМ) для студентської молоді в руслі потреб сьогодення сприятиме реалізація міжпредметних зв'язків практичних занять з німецької мови та дисциплін психолого-педагогічного циклу. Проте цьому перешкоджає недостатня розробленість методики навчання іноземних мов у магістратурі, оскільки раніше система освіти була спрямована на підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Засоби вимірювання якості підготовки магістрів також ще недосконалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Так автори «Програми...2004» [17, с. 168] вказують, що завдяки реалізації міжпредметних зв'язків методики викладання ІМ і практики усного та писемного мовлення бакалавр має бути здатний укладати плани-конспекти занять, вправи, розробляти диктанти, проводити фрагменти занять, оцінювати роботу інших студентів, підбирати тексти для читання та аудіювання та виготовляти навчальні матеріали (таблиці, схеми, та ін.).

Схожу ідею що до «двонаправленої моделі навчання ІМ» висвітлює у своєму дослідженні Роман С. В [12].

Вже є роботи, де саме ці вміння (навчити та контролювати), що відповідають комунікативно-навчальній функції вчителя (викладача) ІМ, визначаються більшістю вчених [2; 5; 7] як провідні.

Слід відмітити дослідження Т. О. Стеченко [15], яка визначала критерії оцінювання вмінь студентів формулювати інструкції до вправ для школярів, але проблема визначення критеріїв оцінювання методичних вмінь магістрантів спеціальності «Німецька філологія» ще залишається відкритою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета даної статті полягає у визначенні критеріїв оцінювання 1) вмінь магістрантів розробляти серію вправ з читання та говоріння, і для оцінювання 2) їх вмінь розробляти вправи для контролю рівня сформованості умінь студентів у читання та говорінні. Нами було відібрано лише ці види мовленнєвої діяльності, оскільки детальне дослідження вмінь магістрантів розробляти вправи з усіх видів виходитиме за межі даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Право викладання у вищій школі надає, зокрема, диплом магістра філології. Так, за визначенням авторів «Концепції педагогічної освіти», магістр – «це освітньо-кваліфікаційний рівень педагогічного працівника, який оволодів поглибленими фундаментальними психолого-педагогічними і фаховими знаннями інноваційного характеру; набув досвіду застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних педагогічних і науково-дослідних завдань у галузі середньої та вищої освіти» [6, с. 17].

Відповідно до «Концепції підготовки вчителя іноземної мови», розробленої С. Ю. Ніколаєвою [8, с. 9], на навчання до магістратури приймаються фахівці, які отримали кваліфікацію вчителя-бакалавра чи вчителя-спеціаліста іноземної мови, підготували і захистили кваліфікаційну роботу з дисциплін філологічного чи психолого-педагогічного циклу, одержали науковий ступень бакалавра філологічних чи педагогічних наук. Проаналізувавши ще ряд робіт [3; 7 моно та ін.], ми пропонуємо визначити особу, яка набуває знань та умінь, передбачених програмою підготовки магістра і по закінченню терміну навчання має право на викладання двох іноземних мов та літератури в навчальних

закладах I–IV рівнів акредитації та на вступ до аспірантури, як «магістрант».

Таким чином, у даній статті йдеться про підготовку магістрантів до проходження педагогічної практики в університеті, у ході якої вони розроблятимуть вправи для студентів. Підготовка здійснюватиметься викладачем німецької мови на практичних заняттях з практики усного та писемного мовлення.

З метою оцінювання умінь магістрантів розробляти серію вправ нами було відібрано такі критерії як комунікативна і навчальна достатність інструкцій до вправ, мотивуючий потенціал інструкцій для здійснення мовленнєвих дій, правильність текстів вправ, ступінь новизни та дотримання раціональної методичної послідовності вправ.

Слід пояснити, що ми розуміємо під терміном «інструкція», який буде вживатися нами у цій роботі. Більшість дослідників [7; 9; 16] першою обов'язковою фазою вправи визначають завдання. Згідно із трактовкою цього терміну Е. Г. Азимовим та А. Н. Щукінін, «завдання – письмова або усна інструкція до роботи з навчальним матеріалом. Є одним із засобів навчання; формулювання завдань здебільшого визначають ефективність вправи» [1, с. 80].

Проте у «Загальноєвропейських рекомендаціях...2003» термін «завдання» визначений «як певна цілеспрямована дія, виконання якої індивід вважає необхідним з метою досягнення певного результату у контексті проблеми, яку слід розв'язати; це є певним зобов'язанням, що підлягає виконанню, або ж метою, яку слід досягти» [4, с. 10]. Тому ми вирішили назвати першу фазу вправи «інструкцією», як це прийнято у роботах німецьких методистів.

Так, для оцінювання умінь магістрантів формулювати інструкції до вправ ми пропонуємо такі критерії як комунікативна та навчальна достатність і мотивуючий потенціал для здійснення мовленнєвих дій. Услід за Т. О. Стеченко [15, с. 124] ми вважаємо критерій «комунікативна достатність» головним, оскільки інструкції до вправ мають формулюватися згідно з провідним загальнометодичним принципом комунікативності [14, с. 3]. Відповідно до цього принципу у інструкції має моделюватися типова ситуація реального життя у відповідній сфері спілкування, тобто певний «відрізок реального процесу комунікації». Ми пропонуємо розширити цей критерій таким компонентом, як «навчальна достатність», оскільки інструкція має так організувати дії студентів, щоб виконуючи їх, студенти оволодівали ними або удосконалювали їх (навчалися ІМ). Отже, перший критерій це «комунікативна і навчальна достатність інструкцій до вправ».

Критерій «мотивуючий потенціал інструкції» зумовлений попереднім критерієм, оскільки інструкція до вправи має бути як комунікативною, так і вмотивованою. Вона має чітко вказувати, для чого студенти мають щось сказати, написати, прослухати або прочитати. Ми конкретизували цей критерій, визначивши його як «мотивуючий потенціал інструкції для здійснення мовленнєвих вмінь». Тобто у сформульованих ними інструкціях до вправ передбачаються мовленнєві дії студентів у ситуативних умовах. Оцінювати ці

критерії ми пропонуємо за аналітичною шкалою, розробленою О. П. Петрашук, де

«0» – показник за цим критерієм відсутній

«1» – показник за цим критерієм має дуже слабкі ознаки

«2» – показник за цим критерієм має певні ознаки

«3» – показник за цим критерієм має достатні ознаки

«4» – показник за цим критерієм має чітко виражені ознаки [11, с. 14].

Не менш важливим у даній роботі є такий критерій як «правильність текстів вправ», який ми розуміємо як сукупність складових: граматична правильність, лексична правильність та соціолінгвістична відповідність. Цей критерій передбачає оцінювання вмінь магістрантів складати тексти вправ (інструкції, зразки виконання і самі вправи) без помилок. Максимальна кількість балів за цим критерієм – 15, по одному балу знімається за кожну помилку.

Розглянемо такий критерій як «ступінь новизни». Ідея віднести ступінь новизни до стабільних вимог до вправ належить Ю. І. Пасову [9, с. 73]. Так кожна мовленнєва вправа – це нова мовленнєва ситуація. Новизну ситуації слід розуміти як зміну взаємовідносин співбесідників, об'єкта мовленнєвої взаємодії, змісту висловлення, обставин, предмету обговорення. Н. К. Скляренко [13, с. 3] також зазначає, що будь-яка реальна комунікативна ситуація передбачає елемент новизни (як правило, в реальному спілкуванні ми дізнаємось або сповіщаємо партнерові по спілкуванню щось нове). Отже, критерій «ступінь новизни» має на меті аналіз та оцінку розроблених магістрантами вправ з точки зору наявності у вправах елемента новизни. Максимальна кількість балів, яку магістранти можуть отримати за цим критерієм, становить 4 бали (за п'ятибальною аналітичною школою).

Критерій «дотримання раціональної методичної послідовності вправ» був запозичений нами у роботі Т. О. Стеченко [15, с. 126] і посідає чинне місце, оскільки від того, як магістранти розташують вправи, в якому порядку, залежить якість формування мовленнєвих навичок і вмінь студентів. У відповідності з цим критерієм оцінюються вміння магістрантів методично вірно розташовувати вправи. Максимальна кількість балів за цим критерієм – 5. Якщо відбувається порушення послідовності вправ, то за нього знімається 1 бал.

Далі перед нами постало питання, на які критерії ми маємо спиратись, оцінюючи вміння магістрантів розробляти вправи для контролю. На відміну від власне навчання іноземної мови, метою якого є формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, завданням контролю передусім є визначення та оцінювання рівня їх сформованості. У той же час однією з функцій контролю є навчальна функція. Проаналізувавши літературу з цього питання [4; 7; 10], ми прийшли до висновку, що вправам для контролю мають бути притаманні, серед усього іншого, такі якості як цілеспрямованість та репрезентативність. *Цілеспрямованість контролю* полягає в тому, що контроль має бути спрямованим на певні мовленнєві навички і вміння, рівень досягнення яких визначається та оці-

нюються. Тобто цей критерій дозволяє побачити, наскільки контрольна вправа, розроблена магістрантами, дає змогу визначити рівень саме тих навичок і вмінь студентів, формуванню яких було присвячене навчання. Максимальна кількість балів за критерієм «цілеспрямованість контролю» – 4 бали (за п'ятибальною аналітичною шкалою). *Репрезентативність контролю* означає, що контролем має бути охоплений весь той мовний і мовленнєвий матеріал, засвоєння якого перевіряється. Іншими словами, цей критерій допомагає нам визначитися з тим, чи можна за допомогою контрольної вправи магістранта перевірити рівень сформованості навичок і вмінь студента повною мірою. Максимальна кількість балів за критерієм

«репрезентативність контролю» – 4 бали (за п'ятибальною аналітичною шкалою). Оскільки, як вказує О. П. Петрашук [7], контрольне завдання за характером є вправою, виконання якої потребує від учня здійснення певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення мети, поставленої у завданні, ми пропонуємо застосувати тут також такі критерії, як «мотивуючий потенціал інструкції для здійснення мовленнєвих дій» (тах. 4 бали) та «правильність тексту вправи» (тах. 10 балів, по одному балу знімається за кожну помилку).

Зобразимо у таблиці 1 шкалу оцінок методичних вмінь магістрантів.

Таблиця 1

Шкала оцінки рівня методичних вмінь магістрантів

№	Критерії	Показники	Максимальна кількість балів
Вміння розробляти серію вправ			
1	Комунікативна і навчальна достатність інструкцій до вправ	Всі інструкції до вправ є комунікативними	4
2	Мотивуючий потенціал інструкції для здійснення мовленнєвих дій	Всі інструкції до вправ мотивують до здійснення мовленнєвих дій	4
3	Правильність текстів вправ	Відсутність граматичних, лексичних та соціолінгвістичних помилок у вправах	15
4	Ступінь новизни	Наявність елемента новизни у всіх вправах	4
5	Дотримання раціональної методичної послідовності вправ	Методично вірне розташування вправ	5
Вміння розробляти вправи для контролю			
1	Мотивуючий потенціал інструкції для здійснення мовленнєвих дій	Інструкція мотивує до здійснення мовленнєвих дій	4
2	Правильність тексту вправи	Відсутність граматичних, лексичних та соціолінгвістичних помилок у вправі	10
3	Цілеспрямованість контролю	Спрямованість контролю саме на ті навички та вміння, рівень сформованості яких визначається та оцінюється	4
4	Репрезентативність контролю	Вправа охоплює весь мовленнєвий матеріал, засвоєння якого перевіряється	4

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, нами були визначені критерії оцінювання вмінь магістрантів розробляти серію вправ з читання та говоріння, і для оцінювання їх вмінь розробляти вправи для контролю рівня сформованості

умінь студентів у читання та говорінні. Подальшими розвідками у цьому напрямку може стати визначення критеріїв оцінювання вмінь магістрантів розробляти серію вправ з аудіювання та письма, а також серії вправ з формування мовної та соціокультурної компетентності студентів.

Список використаних джерел

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков)/ Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб.: Златоуст, 1999. – 472 с.
2. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: дис. доктора пед. наук: 13.00.02 / Бігич Оксана Борисівна. – К., 2005. – 480 с.
3. Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови (спеціаліста) / [колектив авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої] // Бібліотечка журналу «Іноземні мови». – 1999. – № 4. – 96 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Кіршова О. В. Професійно орієнтоване навчання майбутніх викладачів іноземної мови/ Професійно орієнтоване навчання іноземних мов у старшій профільній і вищій школі: проблеми та перспективи: Колективна монографія/ Л. А. Сажко, Л. Я. Зеня, О. В. Бирюк та ін./ за заг. ред. Л. А. Сажко. – К. : Вид.центр КНЛУ, 2015. – 225 с.
6. Концепція педагогічної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1999. – № 8. – С. 8–23.

7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
8. Ніколаєва С. Ю. Концепція підготовки вчителя іноземної мови / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 1995. – № 3–4. – С. 5–10.
9. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Ефим Израилевич Пассов. – М. : Рус. яз., 1989. – 276 с.
10. Петрашук О. П. Тестовий контроль у навчанні письма учнів середньої загальноосвітньої школи / О. П. Петрашук // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 11–14.
11. Петрашук О. П. Типи тестових завдань для контролю іншомовного говоріння учнів середньої загальноосвітньої школи / О. П. Петрашук // Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С. 14–18.
12. Роман С. В. Професійно орієнтована іншомовна комунікативна компетентність майбутніх учителів іноземної мови як предмет формування в курсі практики усного та писемного мовлення / С. В. Роман // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 39–45.
13. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7.
14. Скляренко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов / Н.К. Скляренко // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методи викладання іноз. мов. – К. : КДППМ, 1992. – С. 9–14.
15. Стеченко Т. О. Формування професійно-орієнтованої англослов'янської граматичної компетенції майбутніх філологів: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 / Стеченко Тетяна Олександрівна. – К., 2004. – 200 с.
16. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.» / Сергей Филиппович Шатилов. – [2-е изд., дораб.]. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с.
17. 144. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К. : Ленвіт, 2004. – 256 с. (німецькою мовою)

О. В. Киршова,

канд. пед. наук, доцент кафедры романо-германской филологии, ЧНУ им. П. Могилы, г. Николаев, Украина

КРИТЕРИИ ОЦЕНИВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКИХ УМЕНИЙ МАГИСТРАНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «НЕМЕЦКАЯ ФИЛОЛОГИЯ»

В статье исследованы основные умения преподавателя немецкого языка. Определены критерии оценивания умений магистрантов разрабатывать серии упражнений по чтению и говорению, и для оценивания их умений разрабатывать упражнения для контроля уровня сформированности умений студентов в чтении и говорении

Ключевые слова: магистры; критерии оценивания; серия упражнений; упражнения для контроля

O. V. Kirshova,

PhD in Pedagogic sciences, Associate Professor, Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine.

CRITERIA FOR EVALUATING METHODOLOGICAL SKILLS OF MASTERS OF SPECIALTY «GERMAN PHILOLOGY»

The main skills of the teacher of the German language are studied in the article. The criteria for assessing the ability of undergraduates to develop series of exercises on reading and speaking, and to assess their skills to develop exercises to control the level of formation of students' skills in reading and speaking.

Key words: master's degree students; evaluation criteria; series of exercises; exercises for control.

Рецензенти: **Кажан Ю. М.**, канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри німецької та французької філології Маріупольського державного університету;
Вакуленко Т. І., канд. пед. наук, доцент кафедри.

© Кіршова О. В., 2017

Дата надходження статті до редколегії 10.03.17